

igényes fafaj viszonylagosan gyors felszabadítást kíván, amely 2—3 belevágással 5—10 év alatt hajtandó végre.

A település mindig foltokban, csoportokban jelentkezik, a felszabadítás tehát ennek megfelelően az újulat terjeszkedését és növekvését elősegítő célzattal történjék a speciális termőhelyi viszonyok gondos mérlegelésével.

Az egyszerre történő felszabadítás csak kisebb területrészen hozhat sikert. Nagy területen nem ajánlatos, mert azon belül a termőhelyi viszonyok nem mindenütt egyformán kedvezőek, a munka tehát sablónszerűvé válik, ami mindig a talaj és az újulat kisebb-nagyobb károsodását vonja maga után. Kedvezőtlen körülmények között (utak, hótakaró hiánya, korai fagy, tavaszi szárazság, sok vastag törzs) a kitermeléssel járó mechanikai károsítás, illetőleg ennek következményei is súlyosabbak lehetnek, mint a helyesen vezetett lassúbb felszabadításnál. További nehézségek: a személyzet nagyobb megterhelése, ennek következtében az ellenőrzés gyengébb mértéke, a használatok folyamatosságának a megbontása (ezzel együtt még munkaalkalmak ideiglenes megszűnése is!) és végül a túltermeléssel járó értékesítési nehézségek.

Lassúbb felszabadítás kedvezőtlen termőhelyi viszonyok között és különleges gazdasági szempontok fennállása esetén indokolt. Sikerének előfeltételei: záródásbontó gyérités, a terület teljes feltárása, helyes vágásvezetés és gyakorlott munkások.

Mayer Zoltán.

A Taxodium distichum használhatósága

Irta: Matusovits Péter.

A *Taxodium distichum* (L.) Rich. mocsári ciprus Fekete Lajos és Mágócsy-Dietz Sándor szerint az Egyesült Államok déli és délkeleti vidékén Delawaretől Floridáig mocsaras lapályokon előforduló elsőrendű fenyőféle. Törzse egyenes, kúpalakú. Kérge repedezett vörösesbarna. Ágai majdnem vízszintesen állnak és kezdetben kúpalakú, később széles koronát alkotnak. Hazájában 30—45 méter magasra nő és 4 m vastagságot is elér. Levelei, melyek a jegenyefenyőhöz hasonlóan sűrűn két-sorban fésűsen állanak, világoszöldek, tompahegyűek, lágyak és

a fának finom, csipkeszerű külsőt kölcsönöznek. Hosszuk 7—18 milliméter. A levelek télire az őket tartó ágacskával együtt lehullanak. Toboza 2.5—4 cm vastag, sötétbarna, nagyszámú pikkelyekkel. A pikkelyek pajzsalakúak és érés után a törzsről leválnak. Mindegyik két szabálytalan háromélű magot tart. Jellemző sajátága, hogy gyökereinek egy része kiemelkedik a vízből, mint légzőgyökér és az, hogy a *Taxus baccatá*-hoz hasonlóan sarjadzik.

Nálunk aklimatizálódott. Előfordul a sárvári uradalom parkjában, a gróf Bolza-féle szarvasi parkban, Szentes város parkjában, gróf Vay Gábor berkeszi (Szabolcs m.) parkjában az ott lévő tavak partján¹, a budapesti botanikus kertben, a budapesti Városligetben és Frigyes főherceg karapáncsi erdőgondnokságában mint telepített kis erdőrészlet.

A volt szegedi m. kir. erdőigazgatóság fábiáni csemetékertjében harmadéve Szarvasról beszerzett magról mintegy 5000 db csemetét nevelt fel a szentesi m. kir. állami erdőhivatal vezetője. Ebből három darab lett a szegedi volt m. kir. erdőigazgatóság székháza előtt a Dugonics-téren lévő kis parkrészletbe elültetve.

A fát Fekete Lajos és Mágócsy-Dietz Sándoron kívül Klein Gyula írta le a „Természettudományi Közlöny” 1912. évi júliusi füzetében, de sem az első, sem a második leírásban nem szerepel a fa belső szerkezetének és használhatóságának ismertetése. Karapáncson járva, felköltötte érdeklődésemet a sikerrel telepített mocsári ciprus és az uradalom szívességéből beszereztem 2 db kisebb, 2 m hosszú rönköcskét és a szegedi faiskola igazgatója, N. Czike Gábor (mérnök) volt szíves a fa struktúrájára nézve a vizsgálatokat megejtetni Fekete Dezső szakiskolai tanárral. Szerinte ezen délamerikai fa a tűlevelűek Coniferae osztályába, a Pinaceae-családba tartozik az erdei fenyővel, olasz fenyővel és ciprussal együtt. Mint minden tűlevelűnek — vannak tracheida és parenchym sejtjei. A бүтүс metszeten a tavaszi pászta tracheidái téglalapalakúak, az ősziék négyzetesek. Az évgyűrűk szélesek. A parenchymsejtek egysorosak. Gyantamenet nincs. A tűkrős metszeten a tracheidasejtek gyűrűud-

¹ Ezek között már magaskorú, vastag, magtermő törzsek is vannak.

varos pórusai általában egysorosak, de gyakori a kétsoros is. A pórus szabályos gyűrűalakú. A hosszmetszeten a parenchym-sejtek alakja eliptikus. A szárazfa sűrűsége $0:339 \frac{\text{kg}}{\text{dm}^3}$, vagyis a hárs és vörösfenyő között van. Lágysága Húzási szilárdsága átlag $277 \frac{\text{kg}}{\text{cm}^2}$, nyomási szilárdsága átlag $270 \frac{\text{kg}}{\text{cm}^2}$ (Gaul Károly tanár mérése). Hajlékony. Azonos terhelésnél körülbelül hatszor oly lehajlása van, mint a lúcfenyőnek, négyszer annyi, mint a diófának és háromszor annyi, mint a Withe-woodnak. Hajlási szívóssága messze túlhaladja a körisét is — pedig az körülbelül háromszorosa a Withe-woodnak. Minden külön kezelés nélkül tekerhető három milliméteres léce 1—2 cm sugarú rúdra anélkül, hogy eltörnék. Ez a tulajdonsága, valamint rendkívüli tartóssága és könnyűsége szabják meg használhatóságát. Építkezési célokra kiválóan alkalmas. Elsőrendű vakfa (furnirozás alá való lap); igen alkalmas cipőtalpnak, szitakéregnek, törhetetlen „collstok”-nak és görléc, valamint préselt gomb előállítására (Demján Sándor faipariskolai oktató segédművezető ötlete). Amennyiben nem vakfának használtatik fel — nehézséget okoz rendkívüli lágysága és elmosódó, nem különös évgyűrűrajza. Ezen lágyság mellett szerintem alkalmas még ceruzagyártásra is.

Mint hogy fentiek a *Taxodium distichum* fájának kiváló használhatóságát igazolják és mert az Alföld klímája alatt, amint a Frigyes főhercegi uradalom karapáncsi erdőgondnokságban történt erdőtelepítés a gyors növést¹ és az abból nyert fa kiváló minőségét is bizonyítják — ajánlatos ezen a mocsaras talajon és a folyók, patakok és tavak partján szépen fejlődő fa telepítésével komolyan foglalkozni. A fának zárt állásban, mocsaras helyeken növevényes, kúpalakú törzsei, szinte leheletszerű tűi és különös légzőgyökeres, sarjadzó egyedei a parkokban is feltűnnek szépségükkel és így erdei fának és parkfának egyaránt alkalmas lévén, remélhetjük, hogy ipari kiváló használhatósága miatt be fog lépni a hazai erdei fafajok sorába.

¹ A 12—15 éves állomány mintegy 12 m magas s a törzsek mellmagassági átmérője a 15 cm-t is eléri, sőt helyenkint meg is haladja.